

Planavdelningen

Handläggare: Frida Skagerberg
Titel: Kommunekolog
E-post: frida.skagerberg@norrtalje.se

Till: Kommunstyrelsens samhällsbyggnadsutskott

Inrättande av kommunalt naturreservat på del av fastigheten Färsna 1:2, Färsna naturreservat

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens samhällsbyggnadsutskott föreslår:

Kommunstyrelsen föreslår:

Kommunfullmäktige beslutar:

1. Förklara, med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken, ett område som omfattar del av fastigheten Färsna 1:2 som naturreservat, samt anta tillhörande reservatsföreskrifter, syfte och avgränsning.
2. Fastställa skötselplan enligt bilaga 2 till samhällsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande för naturreservatet Färsna.
3. Kommunstyrelsen anslår 495 tkr i investeringsmedel för iordningsställande av Färsna naturreservat.
4. Finansiering sker med kommunstyrelsens anslag för investeringar 2022 och 2023.
5. Större engångsskötselåtgärder enligt skötselplanen, som belastar driftbudgeten var 5-10 år, finansieras i kommande mål- och budgetprocesser.
6. Årlig skötsel enligt skötselplan samt årliga kapitalkostnader, sammantaget 242 tkr, finansieras genom omfördelning av befintliga budgetmedel för medfinansiering av LONA-projekt.

Sammanfattning av tjänsteutlåtandet

Samhällsbyggnadskontoret har tagit fram ett förslag till naturreservat för Färsna. Handlingarna för reservatet består av beslutshandling med beskrivning av reservatet, syfte och föreskrifter och beslutskarta med gränser. Till handlingarna hör även en skötselplan. Färsna är ett tätortsnära område på cirka 82 hektar, beläget i norra utkanten av Norrtälje stad. Marken ägs av Norrtälje kommun.

Syftet med reservatet ska vara att vårda, bevara och utveckla ett tätortsnära natur- och friluftsområde med höga biologiska och kulturhistoriska värden. I reservatet ska områdets gårdsmiljö, historiska skogs- och odlingslandskap, skyddsvärda skogsområden, fornlämningar liksom värdefullt växt- och djurliv vårdas. Områdets stora betydelse för friluftsliv och naturstudier ska tillvaratas och stärkas, dock på ett sådant sätt att det inte äventyrar dess natur- och kulturvärden.

Det är reservatsföreskrifterna (A-D-föreskrifter) som ska styra så att syftet med reservatet uppfylls. Reservatsföreskrifterna beskriver vad som är tillåtet och inte tillåtet i naturreservatet. Föreskrifterna finns i bilaga 1 s.4-7. och ska läsas i sin helhet. Formuleringen att skogsbruk undantas behövs för att förtydliga att skogsvårdslagen inte kommer att gälla i reservatet. Detta hindrar inte att kullfallna träd tas bort om de hotar reservatets syfte. Kontoret har efter samrådet förtydligat målbilden för skötseln, skötseln ska ta hänsyn till att gården är en gammal roslagsgård där landskapet formats av ålderdomligt jord- och skogsbruk, såsom det bedrevs fram till början av 1900-talet. Naturvårdande skötsel inbegriper skötsel som syftar till att bibehålla områdets naturvärden kopplat till äldre tiders bondeskogsbruk runt år 1900 i det avseende att eventuell skogsbetesfrämjande luckhuggning motsvarar tidigare tiders husbehovshuggning. Vidare har ytterligare undantag införts i föreskrifterna så att lämpliga åtgärder mot granbarkborre kan utföras. Granbarkborren är inte bara ett hot mot granen i

sig utan även mot de sällsynta arter i reservatet som är beroende av den. Även nödvändig skötsel av skogsbete har förtydligats.

Beslutet bedöms medföra kostnader för kommunen i form av utmärkning av reservatets gränser och informationsskyltar, skötselkostnader, uppföljningar av bevarandemål, tillsyn och naturbevakning. Den största posten är skötsel, det handlar om såväl engångsåtgärder som återkommande skötselåtgärder. Total kostnad för förslaget beräknas till 495 tkr i nettoinvesteringar, 760 tkr i engångsåtgärder och 242 tkr i återkommande årlig skötsel samt kapitalkostnader.

Ärendet

Beskrivning

Samhällsbyggnadskontoret har tagit fram ett reservatsförslag med tillhörande beslutskarta och skötselplan för Färsna. Färsna är ett tätortsnära område på cirka 82 hektar, beläget i norra utkanten av Norrtälje stad. Marken ägs av Norrtälje kommun och Norrtälje kommun föreslås vara förvaltare.

Förslaget till beslut och skötselplan har varit ute på samråd och nedan följer en sammanfattad samrådsredogörelse.

Färsna är ett tätortsnära område beläget i norra utkanten av Norrtälje stad. Området har stor betydelse för friluftslivet och är idag ett öppet besöks-, informations- och utbildningscentrum för olika aktiviteter knutna till naturvård, friluftsliv, kulturmiljövård, djurhållning och småskaligt jordbruk. Området har mycket stor betydelse som utflyktsmål för allmänhet och skolor. I området finns en delsträcka av Roslagsleden och ett elbelyst motionsspår som är sammanlänkat med motionsspåret i Vigelsjö naturreservat väster om Norrtälje stad. Det finns gott om mindre stigar i området.

Syfte

Syftet med reservatet ska vara att vårda, bevara och utveckla ett tätortsnära natur- och friluftsområde med höga biologiska och kulturhistoriska värden. I reservatet ska områdets gårdsmiljö, historiska skogs- och odlingslandskap, skyddsvärda skogsområden, fornlämningar liksom värdefullt växt- och djurliv vårdas. Områdets stora betydelse för friluftsliv och naturstudier ska tillvaratas och stärkas, dock på ett sådant sätt att det inte äventyrar dess natur- och kulturvärden.

Syftet ska uppnås genom att:

- området är ett öppet och tillgängligt besöksmål och områdets höga värden för det rörliga friluftslivet tillgodoseas, tillvaratas och utvecklas,
- skötseln tar hänsyn till att Färsna gård med tillhörande odlingslandskap och skog är en gammal roslagsgård där landskapet formats av äldre jord- och skogsbruk, såsom det bedrevs fram till början av 1900-talet. Skötsel av gården, odlingslandskapet och andra värdefulla kulturmiljöelement sker med hänsyn till områdets natur- och kulturmiljövärden,
- kulturmiljöelement som fornlämningar värnas och vårdas på ett sådant sätt att forna tiders bruk av området förtydligas,
- betes-, slätter- och åkermark hävdas genom bete, slätter respektive åkerbruk,
- skogarna undantas från skogsbruk,
- områdets skogsmark underställs naturvårdande skötsel, exempelvis naturvårdsröjning, friställning av värdefulla träd, skogsbetesdrift och andra skötselåtgärder som syftar till att bibehålla områdets naturvärden kopplat till äldre tiders bondeskogsbruk runt år 1900. Eventuell skogsbetesfrämjande luckhuggning motsvarar tidigare tiders husbehovshuggning,
- inga anläggningar eller byggnader ska tillkomma i reservatet annat än vad som behövs för reservatsskötseln, jordbruket, friluftslivet, pedagogisk verksamhet, gårdsverksamheten eller som komplettering till befintlig gårdsbebyggelse.

Reservatsföreskrifter

Det är reservatsföreskrifterna (A-D-föreskrifter) som beskriver hur syftet med naturreservatet ska uppnås genom att beskriva vad som är tillåtet och inte tillåtet. Föreskrifterna finns i bilaga 1 s.4-7. Reservatsföreskrifterna är kopplade till varandra och ska läsas i sin helhet. Föreskrifterna består av A-

föreskrifter som beskriver vad som är förbjudet i reservatet, B-föreskrifter som beskriver vilket intrång som är tillåtet, C-föreskrifter som beskriver vad som är förbjudet för allmänheten och D-föreskrifter som beskriver undantag. I D-föreskrifterna finns också B-föreskrifterna beskrivna. Ordningen och strukturen på föreskrifterna följer miljöbalken och den ordning som reservatsföreskrifter vanligen har.

Formuleringen att skogsbruk undantas behövs för att förtydliga att skogsvårdslagen inte kommer att gälla i reservatet. Detta hindrar inte att kullfallna träd tas bort om de hotar reservatets syfte.

Kontoret har efter samrådet förtydligat målbilden för skötseln, skötseln ska ta hänsyn till att gården är en gammal roslagsgård där landskapet formats av ålderdomligt jord- och skogsbruk, såsom det bedrevs fram till början av 1900-talet. Naturvårdande skötsel inbegriper skötsel som syftar till att bibehålla områdets naturvärden kopplat till äldre tiders bondeskogsbruk runt år 1900 i det avseende att eventuell skogsbetesfrämjande luckhuggning motsvarar tidigare tiders husbehovshuggning. Vidare har ytterligare undantag införts i föreskrifterna så att lämpliga åtgärder mot granbarkborre kan utföras. Granbarkborren är inte bara ett hot mot granen i sig utan även mot de sällsynta arter i reservatet som är beroende av den. Även nödvändig skötsel av skogsbete har förtydligats.

För den biologiska mångfalden är kvarlämning av död ved nödvändigt så länge den inte strider mot reservatets syfte. Detta gäller barrträd men även lövträd som ek och sälg. Även väl avgränsat är det bra att behålla för insekters skull i solbelysta bryn och för groddjur vid groddjursdammar.

Igenläggande av diken gäller sumpskogarna där det kan vara intressant att lägga igen diken för att återskapa tidigare hydrologi.

Geografisk avgränsning

Det framtagna förslaget för bildandet av naturreservatet upptar en yta om ca 82 ha. Reservatet består av del av fastighet Färsna 1:2. Den geografiska avgränsningen är nu inmätt i fält. I öst och syd gränsar reservatet till privat mark. Områdets norra avgränsning följer kraftledningsgatans södra trädkant. I väster ska reservatsgränsen följa befintligt stängsel som avgränsar betesmark och ligga cirka 1 meter utanför stängslet. Elljusspåret kommer därför att ligga utanför naturreservatets gränser i väster och norr. Se bild 1 för beslutskartan med reservatsavgränsning på fastighetskartan.

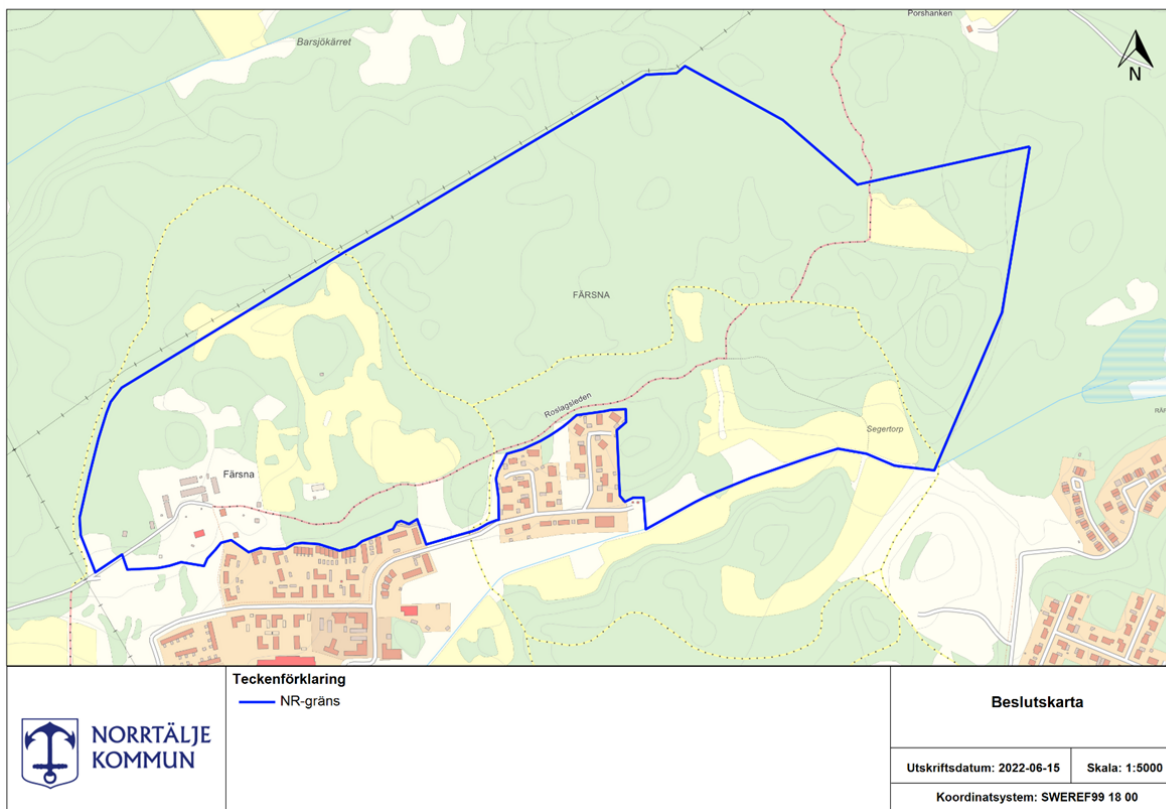

Bild 1. Beslutskarta

Samråd och samrådsredogörelse

Förslag till beslut och skötselplan har varit ute på samråd. Yttrandena har diarieförts i ärende KS 2019–69. Redogörelse för ändringar, bemötande och förtydliganden finns i en samrådsredogörelse. Förtydliganden har gjorts avseende skötsel av en betespräglad skog, åtgärder mot granbarkborre samt skötsel av skogsbete. En utförlig samrådsredogörelse finns i bilaga 3.

Ärendets beredning

Kommunstyrelsens samhällsbyggnadsutskott har tidigare beslutat:

2019-01-23 Kommunstyrelsens samhällsbyggnadsutskott ger förvaltningen i uppdrag att ta fram ett förslag till att inrätta ett kommunalt naturreservat vid Färsna gård i Norrtälje kommun.

Kommunstyrelsen har tidigare beslutat:

- 2019-09-16
1. Kommunstyrelsen beslutar godkänna projektplanen för inrättande av kommunalt naturreservat i Färsna.
  2. Kommunstyrelsen anslår 200 tkr för finansiering av uppdraget under 2019.
  3. Anslaget finansieras med kommunstyrelsens anslag för oförutsedda utgifter.
  4. Kommunstyrelsen uppdrar till förvaltningen att i projektplanen tillföra ett avsnitt om dialog med civilsamhälle och intresseorganisationer.

2020-08-17

1. Genomföra samråd om bildande av naturreservatet Färsna samt tillhörande skötselplan.
2. Ge förvaltningen i uppdrag att ansöka om markåtkomstbidrag hos Länsstyrelsen

Under hösten 2019 hölls två informationsmöten på kommunen för sakägare, ägare till grannfastigheter, intresseorganisationer och intresserad allmänhet. Dialog har därefter hållits med aktörer på Färsna gård. Under tre veckor i mars 2020 var förslaget ute på internremiss hos berörda kommunala förvaltningar.

Kommunen har förelagt ägare och innehavare av särskilt rätt till mark om yttrade, samrått med myndigheter samt övriga intressenter under tiden 1 februari till och med 18 mars 2022.

Lagkrav

Kommunen har rätt att inrätta naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken.

Enligt 38 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska kommunen se till att områden och naturföremål mäts och kartläggs, om det behövs. Förordningen anger således miniminivån utan precisering av hur mätning och kartläggning ska ske. I Naturvårdsverkets vägledning för Gränsarbeten vid områdesskydd enligt miljöbalken och Att skylta skyddad natur preciseras hur mätning och kartläggning bör genomföras. När naturreservatsbeslutet vunnit laga kraft mot alla berörda sakägare ska, om det inte gjorts tidigare, naturreservatsgränsens inmätta brytpunkter markeras fysiskt i form av träpålar eller liknande. Den slutliga utmärkningen innebär att områdesskyddsgränsen utmärks definitivt genom röjning, målning och märkning i enlighet med Naturvårdsverkets vägledning Att skylta skyddad natur.

Koppling till gällande styrdokument

I kommunens Mål och budget 2019-2021 är en av satsningarna att inrätta Färsna gård som naturreservat. I kommunens gällande översiktsplan pekas Färsna ut som ett område där förutsättningarna för områdesskydd enligt miljöbalken bör utredas. Norrtälje kommunfullmäktige har också vid tidigare tillfällen beslutat att inriktningen är att skydda Färsna gård och de omkringliggande markerna i Fördjudad översiktsplan för Färsna gård (1991) och Utvecklingsplan för Norrtälje stad (2004). Färsna omnämns också i Grönstrukturstrategi för Norrtälje stad (2016).

Ekonomiska konsekvenser och riskanalys

Beslutet bedöms medföra kostnader för kommunen i form av utmärkning av reservatets gränser och informationsskyltar, skötselkostnader, uppföljningar av bevarandemål, tillsyn och naturbevakning. Den största posten är skötsel, det handlar om såväl engångsåtgärder som återkommande skötselåtgärder. Se skötselplanen i bilaga 3 samt budget i bilaga 4.

Ekonomisk kalkyl

Investeringar

2022	195 tkr
2024	300 tkr

Totalt nettoinvesteringar 495 tkr

Investeringar 2022 delfinansieras av Naturvårdsverket med 105 tkr.

Kapitalkostnader för investeringarna beräknas uppgå till 32 tkr per år, räknat på en internränta på 1,5 % samt avskrivningstid på 20 år.

Engångsskötselåtgärder

2023	160 tkr
2024	350 tkr
2025	250 tkr

Totalt engångsskötselåtgärder 760 tkr

Större engångsskötselåtgärder kan belasta driftbudgeten var 5-10 år och kommer att hanteras i kommande mål- och budgetprocesser.

Återkommande årlig skötsel 210 tkr

I budget för 2022 finns 500 tkr avsatta för medfinansiering av LONA-projekt. Av dessa kommer 242 tkr att omfördelas till återkommande årlig skötsel enligt skötselplan samt årliga kapitalkostnader för Färsna naturreservat

Då skogsbruk inte längre får utföras på utpekad del av fastigheten kan det bli en eventuell inkomstförlust. Kommunen har därför ansökt om statligt bidrag motsvarande maximalt 50% av värdeminskningen som inrättandet av reservatet bedöms innebära. Om denna ansökan blir godkänd och hur stor den eventuella summan blir är i skrivande stund inte beslutat.

Samhällsbyggnadskontorets analys och slutsatser

Färsna är ett välbesökt tätortsnära naturområde som är mycket viktigt ur kultur- och friluftssynpunkt. Området spelar också en viktig roll för naturpedagogiska verksamheter. Området hyser höga natur- och kulturvärden och har en lång historisk markanvändning. I området finns en mängd rödlistade och hotade arter som är knutna till odlingslandskapet, äldre barrskog och kalkbarrskog. Storskalig skogsavverkning, dikning och annan exploatering skulle innebära att områdets natur-, kultur- och friluftsvärden äventyrades. Genom att inrätta ett naturreservat så säkerställer vi att områdets höga värden får finnas kvar.

Norrtälje kommun bedömer att bildandet av ett naturreservat i det aktuella området är förenligt med gällande översiktsplan från 2013. Det är också förenligt med Alliansen för Norrtälje kommuns 88-punktsprogram.

Kommunen finner vid en vägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken att det för att skydda och bevara ovanstående natur-, kultur- och friluftsvärden finns skäl att besluta om att bilda naturreservat i området samt att förordna om föreskrifter för att skydda området samt att fastställa en skötselplan.

Tidplaner

Beslutet får laga kraft tre veckor efter att protokollet anslagits, förutsatt att det inte överklagas.

Anna Keskitalo
Samhällsbyggnadsdirektör
Samhällsbyggnadskontoret

Charlotte Köhler
Tf Planchef
Planavdelningen

Bilagor

1. Förslag till beslut, Färsna naturreservat, med beslutskarta
2. Samrådsredogörelse
3. Skötselplan med kartor
4. Budget Färsna naturreservat

Beslut skickas till

Länsstyrelsen för kungörelse
Naturvårdsverket
Havs- och vattenmyndigheten
Statens jordbruksverk
Boverket
Lantmäterimyndigheten
Riksantikvarieämbetet
Skogsstyrelsen
SGU
Planavdelningen